

ព្រះបាទជ័យវរ្ម័ន

ស្រះបាទស្រីសុរិយាសាសនា

ស្រះបាទស្រី

ប្រទេសខ្មែរ

ប្រតិបត្តិការដោយស្រះបាទស្រីសុរិយាសាសនា

ឆ. ១៩៦៤

ตำราหนังสือ

พระนางเจ้า. สุกุมารศรี พระราชเทวี

ทรงแจก

ในงานทรงบำเพ็ญพระกุศล ถวายเป็นพระชนมายุ

ครบ ๖๐ พระพรรษา

วันที่ ๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๔

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

คำนำ

หนังสือนี้เป็นตำราว่าด้วยแก้วเก้าประการ สมควรมีนามว่า “ตำราพรตน์” เข้าใจว่าเป็นสำเนาหนังสือที่สมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) ครั้งยังเป็นพระยาสุริยวงศ์มนตรี ได้สอยสวนพร้อมด้วยผู้มีนามในหนังสือนั้นแล้วนำขนทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดี ๒ พระพุทธเลิศหล้านภาลัย ครั้นสมเด็จพระยาอภัยพิโรธแล้ว คุณหญิงเน็น บุนนาค ต. จ. ผู้ธิดา ได้เก็บรักษาไว้ แลเมื่อคุณหญิงเน็น บุนนาค ต. จ. ถึงแก่กรรมแล้ว ได้ตกมาเป็นหนังสือห้องสมุดวังบางขุนพรหม กรุงเทพฯ ฯ

เมื่อได้พิจารณาหนังสือนี้ รู้สึกว่าเป็นเรื่องที่ไม่ชวนอ่าน แต่ก็เห็นว่าเป็นตำนานที่ควรระรักษาให้มิไว้ เพราะเรายังมีข้อว่าแก้วเก้าประการเป็นของมีศิริมงคลสำคัญอยู่ แต่ภาษาบางแห่งเช่นชื่อวัตถุแลประเทศเป็นต้น ล่วงสมัยจนไม่อาจยึดถือเป็นแน่นอนลงได้ ทั้งนี้ก็เพราะไม่มีผู้ใดได้สอยสวนประกอบ อันเนื่องมาจากกันฉับไม่แพร่หลายเป็นมูล ถ้าได้จักพิมพ์ขึ้นไว้ให้แพร่หลายแล้ว ก็มีทางที่จะกลับเป็นผลแก่เหคนั้นในภายหน้า จึงนับว่าไม่ไร้ประโยชน์.

ข้าพเจ้ากับนายศิลา เทศะแพทย์ อาศรัยโอกาสที่ได้เคยเป็นเลขานุการในพระองค์ของสมเด็จพระเจ้านั่งเอนยาเออ เจ้าฟ้ากรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต จึงพร้อมกันขอพระราชทานพระอนุญาตพิมพ์หนังสือนี้รวม ๓,๐๐๐ ฉบบ เพื่อนำขนทูลเกล้า ฯ ถวาย พระนางเจ้าสุชมลมารศรี พระราชเทวี ในคราวงานทรงบำเพ็ญพระกุศลฉลองพระชนมายุ ๖๐ พรรษาของพระองค์ สำหรับเป็นบริวารของหนังสือที่จะทรงแจกไว้เป็นพระลภ.

น. ท. พระแสงสิทธิการ

วันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ. ศ. ๒๔๖๔

ข้าพระพุทธเจ้า พระยาสุริยวงศ์มนตรี, พระมหาวิชาธรรม, หลวง
 ลิขิตปรีชา, หลวงภักดีจินดา, นายชม ปุณฺณภาพรอันสนอบตำรา
 เพ็ชรรัตน์ กับทำหรัยพราหมณ์ซึ่งหลวงภักดีจินดาได้เรียนไว้ มาชำระ
 เทียบต่องันสามฉบับ พระมหาวิชาธรรมกับพระยาพิพุทธศาสตร์
 ประกอบกับทำหรัยไสยศาสตร์ หลวงลิขิตปรีชา อาลักษณ์แต่งทำหรัย
 พุทธศาสตร์ประกอบกับตำราไสยศาสตร์ทุกเกล้า ๆ ถวาย ในพระยาพิ
 คุ้มภรพุทธศาสตร์นั้นว่า

“ วชิร รตติ อินทนีล เวสุริย รตตกาพมิสุสกั โอทาต—
 บัตมิสุสกั นีล ปุสุสราล มุตตาหารัญจาติ อิมานี นวกาทนี รตนาณิ
 ตสฺมา รตนาชาติโย อเนกวิชา นานาปเทเสสุ อุปฺปชฺชนุตตี
 เวกิตพฺพา ” (๑)

อธิบายตามพระยาพิว่า รตนาณิ อันว่ารัตนชาติทั้งหลาย อเนกวิชา
 มีประการเป็นอันมากจะประมาณมิได้ นวกาทนี มีแก้วแก้วประการเป็น
 อาทิ คือ แก้ววิเชียร ๑ แก้วแดง ๑ แก้วอินทนิล ๑ แก้วไพฑูรย์ ๑
 แก้วรัตนกลมิก ๑ แก้วโธทาศบัตมิก ๑ นิลรัตน์ ๑ แก้วขรรค์ ๑
 แก้วมุกดาหาร ๑ แก้วทั้งแก้วประการมีพรรณต่างกัน แต่แก้ววิเชียรนั้น
 มีสงามบริสุทธิ์ดุจกึ่งน้ำอันใส ตำราไสยศาสตร์ชื่อว่า ‘เพ็ชร’ นั้นถือว่า
 เป็นมงคลอันพราหมณ์ทั้งหลายนำมาใช้ ให้ช่างเจียรในผูกเรืออันมรงค์

(๑) ไม่ใช่พระยาพิที่เป็นพระพุทธรังษะ เป็นความที่สัคมาจากตำนานอรุณกลา
 ซึ่งแก้ความในพระยาพิเดิมบางแห่ง อันกล่าวถึงรัตนะ

ประกายแก้วเนาวรัตน์ จักเอาเพชรตั้งเป็นประณม, **รัตน** อันว่าแก้วมี
 พรรณแดงงามสกลไสยยิ่งนัก ในตำราไสยศาสตร์สมมุติชื่อว่า "บัทมราช"
 ถ้ามีสีแดงอ่อนดังผลเมลักทิมสกนั้น ชื่อว่าทิมม ประกายเรือนอำมรงค์
 เนาวรัตน์เป็นที่สอง, **อินทนิล** อันว่าแก้วอินทนิล มีพรรณผลนั้นเขียว
 เลื่อมประกายศร ^(๑) ตั้งแสงแห่งขั้วแมลงทิม ในตำราไสยศาสตร์ชื่อว่า
 'แก้วมรกต' ประกายเรือนนพรัตน์เป็นที่สาม, **เวสุวิชัย** อันว่าแก้วไพฑูรย์
 มีสีเหลืองเลื่อมพรายดังสีสรรพพรรณขบผชาติทั้งหลาย มีสีคอกทริก
 เป็นอาทิ ตำราไสยศาสตร์ว่า 'แก้วไพฑูรย์' ประกายนี้เข้าในเรือน
 นพรัตน์เป็นที่สี่, **รัตนกาฬมิสฺสกะ** อันว่าแก้วอันมีสีดำและสีแดงเจือแกม
 กัน ^(๒) งามสกลไส ในตำราไสยศาสตร์ชื่อว่า 'แก้วโกเมน' สมมุติว่า
 มีคุณอันพิเศษนำมาผูกเรือนอำมรงค์เนาวรัตน์จักเป็นที่ห้า, **โอภาตบัต-**
มิสฺสกะ อันว่าแก้วอันมีสีขาวกับสีเหลืองเจือกันนั้น ตำราไสยศาสตร์ว่า
 แก้วเพทาย ประกายเนาวรัตน์เป็นที่หก, **นิล** อันว่านิล มีสีดังคอกอัญชัน
 แดกออกสามหาบ ประกายเรือนเนาวรัตน์เป็นที่เจ็ด, **ปุตฺสราศ** อันว่า
 ขมราคามีสีเหลืองเลื่อมประกายศรตั้งสว่างแววทางปลาสดาด นัยหนึ่งมี
 สีดังหลังปูประกายเรือนนพรัตน์เป็นที่แปด, **มุกตาหาร** อันว่ามุกดาหาร
 มีสีดังมุกอันเลื่อมพรายงามเป็นที่เก้าเวญจักชุกคคอันแดงแดง ประกาย
 เรือนพระอำมรงค์นพรัตน์เป็นที่เก้า.

(๑) ปกัสน ม. ประภาสว ส. สีทราวแสงพราวเหมือนพระอาทิตย์แรกขึ้น.

(๒) แดงดำ

โยธามาจารย์พฤตมาพราหมณ์ทั้งหลายผู้ฉลาดชำนาญในไตรเพท
 เหตุรู้จักคุณพิเศษแห่งรัตนชาติทั้งปวง จึงเลือกคักจักรรัตนชาติแก้ว
 ประการมีผลอันบริสุทธิสิ้นโทษทั้งนี้มาเจียรใน ไทศุภฤกษ์ที่จึงประกบ
 เรือนเนาวรัตน์เป็นพระอำมรงค์ ประกอบแก้วทั้งเก้าประการตั้งตาม
 คำหรับไสยศาสตร์นั้นบดถือว่าเป็นมงคลอันวิเศษ เหตุคั้งนั้น พระอรรณกดา
 จารย์จึงมีคำอธิบายเป็นพระยาพิที่ว่า **“ตถา รตุนีลาทีเกทา อเนกวิธา
 มลโย นานาฐาแสะ ปากฎา”** แปลว่า อันว่ารัตนชาติทั้งหลายมี
 สีดำแลสีแดงแลมีสีต่าง ๆ ซึ่งวิเศษนอกกว่าแก้วเก้าประการนั้นมีเป็น
 อันมาก ย่อมยังเกิดในที่แทบเชิงพระเมรุบรรพต และเกิดในที่ท้อง
 พระมหาสมท และเกิดในที่เขาวายุบลบรรพต และเกิดในป่าพระหิมพานต์
 และยังเกิดด้วยอำนาจเทวดาก็ และยังเกิดในข้อแก้วทั้งหลายในแดน
 มนุษย์ ด้วยอำนาจบุญฤทธิ์แห่งพระศรีทั้งหลาย มีสมเด็จบรม
 จักรพรรดิราชาเป็นอาทิ รัตนชาติทั้งหลายก็ปรากฏมีมาคัมเท่าทุกวันนี้
 จะกล่าวตำราไสยศาสตร์สืบไป ในต้นตำราไสยศาสตร์นั้นว่า เมื่อ
 ตั้งภัทกัลป์ ยังมีอสูรตนหนึ่งชื่อนมหาพลอสูร มีพระชะกิจพิธอันอกฤช
 คิกจะไว้เกี่ยวติดศปรากฎในแผ่นดินสิ้นกัลป์าวสาน อสูรนั้นจึงตั้งพิธ
 อกอาหารเจ็ดวันกสันชวต เทวาททั้งหลายจึงนำกระดูกร่างกายอสูรอันตาย
 นั้นไปเรียรายฝังไว้ทุกแห่งก็บังเกิดเป็นเพชรรัตน พระมหาฤษีองค์จึง
 ตั้งแต่งตำราพิจารณาเพชรรัตนชาติอันมีคุณและมีโทษไว้เป็นฉบับสำหรับ
 ผู้มีปรีชาจะได้ศึกษาเรียนรู้คุณเพชรรัตนอันมีคุณพิเศษ และประกอบด้วย

โทษแก่ผู้ต้อนนั้น ดังนี้ อันว่ารัตนชาติทั้งหลายบังเกิดในภคคาถุค และ
เกิดในไตรคาถุค และเกิดในทวาปรยุค ครายเท่าถึงกลียุคทุกวันนี้ จะ
กล่าวกำเนิดสกุลเพชรอันขระเสวีสูงกว่าแก้วทั้ง ๘ ประการนั้นก่อน อันว่า
เพชรมี ๓ ประการ คือ เพชรประถมชาติประการ ๑ เพชรทตฺยชาติ
ประการ ๑ เพชรคตฺยชาติประการ ๑. อันว่าเพชรประถมชาติอันประกอบ
ด้วยคุณพิเศษมี ๕ จำพวก เพชรทตฺยชาติมีคุณ ๕ จำพวก เพชร
คตฺยชาติมีโทษ ๑๒ จำพวก.

เพชรประถมชาติมีคุณพิเศษ ๕ ประการ ชื่อว่าชคตฺยชาติอัน
มีน้ำแดงถึงผลต่ำลงสก เมื่อพิจารณาในผลนั้นมึรศมี ขาว, เหลือง,
ดำ, เขียว, รุ่งกินน้ำ, เมื่อส่องดูด้วยแคคเป็นดวงแล่นออกจากเหลี่ยม
เป็นสี่เหลี่ยมจรกด้านละ ๘ ดวง ผู้ใดถือเพชรชคตฺยชาติ แม้สกุลไพร่จะ
ไต่เป็นนาย ๆ จะไต่เป็นขุน ๆ จะไต่ครองเมือง ถ้าวงศัพญาจะไต่เป็น
กระษัตริย์ กระทำสงครามจะมีไชยชนะแก่ข้าศึกปราบศัตรูพ่ายแพ้ทุกทิศ
ให้ผูกเรือนอำมรงค์ทรงใส่นวชของขวา เป็นเพชรประถมชาติประการ ๑.

เพชรชอสมณชาติ มีพรรณเหลืองถึงน้ำมันไก่ พิจารณาในผล
มึรศมี แดง, เขียว, ขาว, ดำ, หงสียบาท (๑) ครั้นส่องดูด้วยแคคเห็น
แสงทอกันถึงแสงควนเมื่อเทียบเป็นช่วงแล่นออกจากเหลี่ยมหลายสี่เป็น
เหลี่ยมจรกทุกด้าน เพชรคตฺยชาติจะคณนามิได้ ให้ผูกเรือนแหวนถือ
นวชมือของขวา จะจำเวณสุชสมบัคสมบูรณด้วยอานภาพ เพชรอนมี
คุณพิเศษเป็นเพชรประถมชาติประการ ๒.

(๑) เข้าใจว่า 'หงสบาท' น. สักล้ายเท้าหงษ์ คือสีแดงเรื่อ หรือสีแดงก่ำ.

เพ็ชรช่อพราหมณ์ชาตินั้น มีพรรณขาวช่วง พิจารณาอยู่ในผลมี
 รัศมี แสง, กำ, เหลือง, เขียว, หงส์ขบาท ครั้นส่องต้องแสงตะวัน
 แสงทอประกายแสงพระอาทิตย์เมื่อเที่ยง เพ็ชรกึ่งนกกนก จะคณาคำมิได้
 ให้ถือนวชชวา สมบัติจะไหลมาสู่ สัตว์ทำร้ายมิได้ เป็นเพ็ชรประถมชาติ
 ประการ ๓.

เพ็ชรช่อแพศชาตินั้น มีพรรณเขียว พิจารณาอยู่ในผลนั้น รัศมี
 ขาว, แสง, เหลือง, กำ, หงส์ขบาท ถ้าส่องด้วยแสงแดดเป็น
 แสงทอประกายแสงตะวันเมื่อเที่ยง ผู้ใดได้เพ็ชรกึ่งนี้ให้ถือนวชของชาว
 ชอบค้าขายจะมีกำไรมาก จะจำเวญคุชสวัสดิ์สัตว์อุปราชไชย เป็นเพ็ชร
 ประถมชาติประการ ๔.

เพ็ชรช่อช่อว่าสุทชาตินั้น มีพรรณกำกุกังคกั้วคค พิจารณาในผล
 มีรัศมี แสง, เหลือง, ขาว, เขียว, หงส์ขบาท ครั้นส่องดูด้วยแดด
 เห็นเป็นดวงแล่นฉวัดเฉวียนออกจากเหลี่ยมกันละดวง กุกังรังกินน้ำ,
 เบญจรงค์แสงทอประกายแสงตะวันเมื่อเที่ยง เพ็ชรกึ่งนกกนก ให้ผูกเรือน
 แหวนถือนวชชวาจะมีไชยแก่ข้าศึกศัตรู จะอยู่จำเวญคุชสวัสดิ์ จะบริบูรณ์
 ด้วยทรัพย์สมบัติชอบทำไร้โณนาสร้างสวนคั่น เป็นเพ็ชรประถมชาติ
 ประการ ๕ กล่าวสกุลเพ็ชรประถมชาติ ๕ ประการ อันประกอบด้วย
 คุณพิเศษสิ้นเท่านั้น.

อันว่าเพชรทศยชาติอันประกอบด้วยคุณมี ๕ จำพวกนั้น จำพวกหนึ่ง
 เป็นเพชรยอกมัญ ๖ ฏวอบผลหน้ากระดาน ๘ แห่ง มีทองแดงหลังเหมือน
 กัน ถ้าจะพลิกกลับเป็นขอกก็ไต่ถูกฏประการ ๑ จำพวกหนึ่งผลเป็น
 เหลี่ยมมีแสงทอกันอยู่ค้ำกลางเขมประการ ๑ จำพวกหนึ่งสี่เหลี่ยม
 สี่วาอินทอฏประการ ๑ จำพวกหนึ่งมีไต่กล่าวสี่ แต่มีผลนั้นเขา
 กว่าแก้วผลก (๑) เป็นประมาณประการ ๑ เพชร ๕ จำพวกนี้มีคุณวิเศษนัก
 ผู้ใดถือเพชรทศยชาติอันอาจคงแก่เครื่องศัสตราวุธจะแทงฟันกายผู้นั้นมิ
 เข้า จะเป็นทีเส้นที่แก่เทพยคานมนุษย์ทั้งหลาย จะไต่เป็นใหญ่ในท
 ยศศักดิ์ จักบริบูรณ์ด้วยทรัพย์สมบัติ สัตว์พ่ายแพ้อ่านา เพลิง
 ยมิไหม้เรือน งูชบขมิปวกพิษมี ด้วยฤทธิเพชรอันวิเศษนัก แต่อย่าให้
 คนบ่วยใช้ถือ โรคจะกำเริบ กล่าวคุณเพชรทศยชาติ ๕ จำพวกสั้นเท่านั้น.

อันว่าเพชรทศยชาติประกอบด้วยไทยมี ๑๒ จำพวก คือ เพชรผล
 ทาภูมิไต่ ๑ เพชรมีผลเขี้ยว ๑ เพชรผลเป็นรอยขาว ๑ ผลนั้นเป็นลม
 เข้าอยู่ใน ๑ ผลแตก ๑ ผลนั้นเห็นเป็นรู ๑ รูปผลกึ่งทนานมะพร้าว ๑
 ผลช้ำกึ่งผผังโกน ๑ ผลนั้นเห็นกึ่งรูเจาะ ๑ ผลค้ำมีไต่มีน้ำอันแถม ๑
 ผลเป็นรอยค้ำคั่นกา ๑ และเพชรมีผลอันระคนด้วยไทย ๑ ๑๒ ประการนี้
 นายช่างผู้ฉลาดเจียรในสิน ไทยผลบริสุทธิ์แล้ว ก็จะถูกกลับเป็นคุณค้ำกล่าว
 มานี้ ถ้ากระทำมีหมกไทย เพชรนั้นก็จะให้ ไทยแก่ผู้ถือ จะเสียดทรัพย์
 เงินทอง จะต้องเครื่องศัสตราวุธช่วยลำบากเป็นสาหัส สัตว์หมู่ชาติก

จะปองทำร้าย จะฉิบหายทั้งข้างม้าเข้าใช้สรอย จะเกิดโรคพยาธิ จะเกิด
ภัยภัยเพลิงแล่นน้ำเนอง ๆ ภัยไทยอันถือเพชรมีสันไทยนั้น เพชร
ศศิษชาติเป็นเพชรไทย ๓๒ จำพวกสันเท่านั้น.

อนึ่ง สกตเพชรพิเศษอันเกิดในแดนเมืองกลางราชชนนี แสงเขียว
ดุจดังทองขาว ซอกกลางเพชร, เพชรอันยังเกิดในแดนเมืองมิลินธราช
มัสเหล็กของชาวคิงสังข่าง ซอกชเพชร, ซ่างกลวงก, เพชรอันเกิดใน
แดนเมืองขันทรรราช สักกหิงคต ภาษาพราหมณ์ว่าสักกข่างไข
จำพวกหนึ่งสักกหิงคต ทั้งสองประการนี้ ซอขันทเพชร, เพชร
อันยังเกิดในแดนเมืองสามธราช ในผลนั้นมรัคมีแดงเท่าเมล็ดพวรรณ
ผลกาคอนผ่าสามซีกเอาแต่ซีกหนึ่งกต ถารคมีในผลนั้นเหมือนแสง
หิงห้อยเท่าซีกพวรรณผลกาคกต เท่าคัมระแมลงวันหัวเขี้ยวกต ชื่อว่า
เพชรสังหาร, ผลเรือนแหวนถือซาคักสตรจะพ่ายแพ้กานา อาจแก่
คุณบิศาทั้งปวงประสิทธิ์นัก, อนึ่งเพชรอันเกิดในแดนเมืองขุขากรรราช
สผลนั้นเหมือนคิงคอกเข้ญมาศ ซอหิมพานเพชร และเพชรสังหาร
หิมพานเพชรทั้งสองจำพวกนี้มีคุณอันพิเศษนัก, ให้ถือเมอกระทำพิช
สมโภชเช้ญขวัญมังคลาภิเศก จะเกิดศุขศิริสวัสดิเจ้าเวญ หมูบ่จามิตร
สัทรูแต่ก่อนจะเข้ามาอนนอมยอมสาภิกคควยอานภาพเพชรนี้ จะมี
ประสงค์สิ่งใดก็จะไ้สำเร็จทุกประการ เพชรอันยังเกิดในแดนเมือง
โภยรากราช รัคมีผลนั้นดุจดังน้ำอู่ขบไบบัว ซอโภยรากรเพชร ผู้ใด
ถือจะมีอานา อาจกนอทรายภัยไ้ถึง ๓๐๘ ประการ กีนก. กล่าว
สกตเพชรพิเศษยังเกิดในแดนเมืองทั้ง ๖ แห่งสันเท่านั้น,

อนึ่ง สกฺลเพ็ชรอันยังเกิดด้วยอำนาจเทพยดาประคิษฐานไว้ ในที่
 ทั้งยวงมี ๖ จำพวกดังนี้ เพ็ชรอันเกิดในสินลามีผลแคงคงคังทองแคงกัก
 คังสีพระจันทร์อันงามกัก เพ็ชรสองจำพวกนี้ ชื่อว่าศิลาเพชร, เพ็ชร
 จำพวกหนึ่งเกิดในขุมเขือกกุสมาลิมหาสมุท เพ็ชรนั้นผลมีสีขาวใสคงคัง
 น้ำค้างไขวักกัก มีน้ำแคงขำหมอก, เขียว, ขาว, ทั้งสองจำพวกนี้
 ชื่อว่าอินทรเพชร, เพ็ชรจำพวกหนึ่งเกิดในคอกขั้วสัตขุขัย มีผลนั้น
 ขนานกัน คือ สีดำ, แคง, ขาว, เหลือง, เขียว, เจอกันคังปพาล
 นาคราช ชื่อว่านาคราชเพชร, เพ็ชรจำพวกหนึ่งเกิดในคัระยะแวงกัก
 เกิดในคัระยะเขี้ยวกัก เกิดในคัระยะนกกะเวียนกัก มีสีขาวคังละลอก
 สมุท ชื่อว่าเพชรราวูธ, เพ็ชรจำพวกหนึ่งยังเกิดด้วยอำนาจภาพพระอินทร์
 มุรคัมกลาคงคังแสงพระอาทิตย์มฤทชนก ชื่อสังขนิลเพชร ท้าวสุราราช
 ให้เพชรนี้แก่หณมานครังไตรคายุคนั้น.

อันว่าเพชรเทพยดาประคิษฐานทั้ง ๖ จำพวกคังกล่าวมานั้นเป็นมหา
 วิเศษนัก มีอากคณาค่าแลคคุณไค้เลย สกฺลเพชรคคุณ ๒๑, โทษ ๓๒,
 ๓๓ จำพวกเท่านั้น.

พระองคคตมหาฤาษีผู้มีปรีชาชำนาญในไตรเพทกล่าวอุปเทศลักษณะ
 บัทมราช (*) อันมีคคุณแลประกอบด้วยโทษสืบไป ในลักษณะบัทมราช
 นั้น ชื่อชาคีรังคเป็นประณมชาคี ๓ ชื่อกระวินทรเป็นทุคิยชาคี ๓ ชื่อ

(*) พลอยสีแคง, พลอยทับทิม.

อันว่าเสาวคนธ์ขัณฑ์มราช อันเป็นคตติยชาตินั้น มีสี่ต่างกัน & ประการ
 ประการหนึ่งผลแดงกิ่งควงตานกกระเหว่า ประการหนึ่งสีแดงกิ่งน้ำฝาง
 ประการหนึ่งสีแดงกิ่งผลสะข้าสก ประการหนึ่งสีแดงกิ่งคอกงัว ประการ
 หนึ่งสีแดงกิ่งคอกกรักแดง ขัณฑ์มราชทั้ง & ประการนี้เป็นน้ำคตติยชาติ
 สิ้นเท่านั้น.

อันว่ากรวาคขัณฑ์มราชอันเป็นจตุตถชาติมีสี่ต่างกัน & ประการ ประ
 การหนึ่งผลนั้นสีเหลืองเจือสีแดงกิ่งผลกระค่อมสก ประการหนึ่งสีคัง
 อีฐูแดง ประการหนึ่งสีคังน้ำขมน ประการหนึ่งสีแดงอ่อนกว่าคอก
 ทองกวาว ขัณฑ์มราชทั้ง & ประการนี้เป็นน้ำจตุตถชาติสิ้นเท่านั้น.

โทษอันมีในผลขัณฑ์มราชทั้งหลายอันเป็นประณมชาติ, ทูตติยชาติ,
 คตติยชาติ, จตุตถชาติ, ก็คือ มีโทษ ๑๖ ประการ ประการหนึ่งกลางผลว้าม
 ประการหนึ่งผลแตก ประการหนึ่งผลเห็นน้ำขาวติดอยู่ ประการหนึ่ง
 ผลเป็นรูเจาะ ประการหนึ่งผลเห็นน้ำขาวไหลไปมาในผล ประการ
 หนึ่งลมเข้าอยู่ในผล ประการหนึ่งผลรอยขื่น ประการหนึ่งผลขำคังผม
 พังโกน ประการหนึ่งผลนั้นกินแดงเข้าอยู่ใน ประการหนึ่งกินดำเข้าอยู่
 ในผล ประการหนึ่งสลายทั้งผล ประการหนึ่งผลเป็นน้ำค้ำ ประการ
 หนึ่งผลเขี้ยวบิด ประการหนึ่งผลเป็นภู ประการหนึ่งเป็นคังควันไฟ
 อยู่ในผล ประการหนึ่งเป็นสีเหลืองค้ำเปลวอยู่ในผล ขัณฑ์มราชอันมี
 มลทินโทษ ๑๖ ประการคังกล่าวมานี้ ผู้มีปรีชารู้ว่าผลขัณฑ์มราชคิก
 มลทินกระทำชำระโทษสิ้นแล้ว ก็ละทิ้งโทษกลับเป็นคน ถ้ามีโทษพัง
 ละเสีย ถ้าผู้ใดมิได้รู้ว่าเป็นพลอยโทษ เขามาถือจะบังเกิดโทษเป็นพิบัติ

แม้ผู้มีสกุลจะกำจกจากทศศกคคแลยวิวาร จะเกิดโรคพิการลำบาก
จะพลัดพรากบุตรภรรยาญาติวงศ์ จะเกิดอันตราย จะตายด้วยต้อง
คมอาวุธแลไฟจะไหม้เรือน บัทมราชอันประกอบด้วยโทษ ๑๖ ประการ
เท่านั้น บัทมราชจำพวกไคน้ำแลสีคคองลกษณะกค ถ้าผลเป็นโทษ
กระทำมีสินโทษไซร้ ผู้ปรีชาฟังละเอียดเล็ก จัญไรนัก.

จักกล่าวคุณในบัทมราช ๓๐ จำพวก จำพวกหนึ่งมีน้ำนิลเข้าอยู่ใน
ให้เอาผลนั้นเผาด้วยเพลิงเอาออกไว้ให้เย็นเอง อย่าให้ถูกน้ำ บัทมราช
นั้นจึงจะบริสุทธิ์ จำพวกหนึ่งมีรัศมีในผลนั้นสีต่างกันถึง ๓๐, ๘, ๘, ๖, ๕.
ประการกค ผลนั้นมีสินฐานทรงรูปไข่ไก่ผ่ากลางกค ทรงรูปมะนาว
คคกลางกค ถ้าผู้ใดถือบัทมราชอันน้ำนิลอยู่ในเผาด้วยเพลิงแล้ว น้ำแดง
แสงงามบริสุทธิ์คคทั้งฟ้าแดงเมื่อตัวนตกลแลพระอาทิตย์แรกอุไทย และ
โทษ ๑๖ ประการมิได้คคอยู่ในผลนั้น ผู้ถือบัทมราชด้วยทรัพย์สมบัติ
และมีช่างม้าชาไซเป็นอันมาก จักจำเรอสุขสำราญใจหาโรคพยาธิมิได้
จะมีอายุยืนด้วยสุขภาพบัทมราชอันมีคุณพิเศษนั้น.

ผู้ใดถือบัทมราชอันมีรัศมีในผลนั้นถึง ๓๐ ประการ แลผลนั้น
สินฐานรูปทรงไข่ไก่ผ่ากลางกค ทรงมะนาวคคกลางกค เนื้อสีนิตบริสุทธิ์
เว้นจากโทษ ๑๖ ประการ ผู้นั้นจะไค้เป็นพญา ถ้าอยู่เมืองฝนจะตก
ในเมืองนั้นเดือนละ ๓ ครั้ง บัทมราชอันมีรัศมี ๓๐ ประการนั้น ถ้าผล
หนัก ๓๒ กกล้า รัศมีขนสูงไค้ ๕๖ องคุลี ถ้าบัทมราชผลนั้นมีรัศมี
แต่ ๘ ประการหนัก ๓๒ กกล้า รัศมีออกจากผลไค้ ๓๘ องคุลี บัทมราช

๒ ประการนี้ควรแก้ท้าวพญาทรง บัชมราชอันเป็นสามัญ ผลนั้นมีน้ำ
 (๑) เขียวทั้งสี่ผล (๒) น้ำสีทั้งผลเมล็ดกัษทิมคิย (๓) น้ำทั้งเมล็ด
 กัษทิมสุก (๔) น้ำทั้งสีกลีบขั้วหลวงอันขาน (๕) น้ำทั้งสีฟ้าแดงเมื่อ
 ควันจะใกล้ตก (๖) น้ำสีทั้งถ่านเพลิงแดง ถ้าผลหนักสามผลวิกรม
 ออกจากผล ๕ องคฺล ถ้าหนักยาทหนึ่งวิกรมออกจากผลนั้น ๔๒ องคฺล
 ถ้าหนักห้าผลวิกรมออก ๔๖ องคฺล วิกรมเลื่อมพรายทั้งผลนั้น มีรูป
 ด้งไขไก่อ่ผ่ากลางกัคิ ด้งมะนาวคัคกลางกัคิ และเว้นจากโทษ ๑๖ ประการ
 กัคกล่าวมานั้น ผู้ใดถือจะมีเงินทองทรัพย์สินของโคกระบือช้างม้าผู้คน
 เป็นอันมาก จะอยู่เย็นเป็นสุขด้วยอาณาภาพบัชมราชอันมีคุณพิเศษนั้น.

อันว่าบัชมราชอันเป็นมัธยม พิจารณาคุณสมบัติแคงเรือ่ๆ กัคิ แคงก่า
 กัคิ แคงอ่อนกัคิ สีเหลืองแคงด้งหงสียบาท หาค่า, ขาว, เขียว,
 มีไค้กัคิ ถ้ามีเขียวผ่านแคงกัคิ มีเหลืองผ่านแคงกัคิ เมื่อส่องดูในผล
 เป็นละลอกสมทแคงด้งขั้วแมลงวันกัคิ ถ้าถือไปเค้คไขไม่มีไค้มีเงา
 ปรากฎในผลนั้นกัคิ บัชมราชกัคกล่าวมานั้นเป็นมัธยมอย่างกลาง ถ้าจะ
 พิกคราคาโดยสถานค้ำเป็นทองร้อยหนัก พิกคค้ำอย่างกลางหนัก
 ชั้ทองหนึ่ง พิกคค้ำอย่างขั้วเป็นทองหมื่นหนัก. อนึ่ง บัชมราชเมื่อ
 พิศระห้คเห็นแต่สีขาวเจืออยู่ในผลแต่สีหนึ่งกัคิ มีแต่สีเขียวเจืออยู่กัคิ
 มีแต่สีเหลืองเจืออยู่แต่สีเด็ยวกัคิ ถ้าจะพิกคค้ำยาททองหนึ่งเป็นราคา
 ค้ำ พิกคค้ำทองร้อยหนักเป็นอย่างกลาง พิกคค้ำอย่างขั้วหนักชั้ทอง
 หนึ่ง บัชมราชมัธยมกัคกล่าวมานั้น ถ้าผลนั้นบริสุทธีสนโทษแล้ว ผู้ถือ

จะจำเวณีสุขศิริสวัสดิ์ทุกประการด้วยอาณัติทัมราชอันมีคุณพิเศษนั้น
พรรณายทัมราชอันจะให้คุณ, โทษ, สิ้นเท่านั้น.

จะกล่าวกำเนิดไฟทूरย์อันยังเกิดแทบเชิงเขาวิบูลยบรรพต แล
ยังเกิดในข่อแกวทั้งหลายต่าง ๆ อันว่าไฟทूरย์อันซอมโนทรไฟทूरย์นั้น
มีแสงขนานกันหลายสีก็งอกอกไม้ทุก ๆ พรณแกมกับสลัหลายสี
ก็งอกอกบัวเผื่อนประกัยคล้ายคล้ายเห็นลาย กำ, แคง, ขาว, เขียว
กั้แมลงเต่าทอง ลายทั้งผองได้ ๕, ๖ สี ไฟทूरย์จำพวกนี้มีสกุลสูง
เหมือนดังไฟทूरย์อันบูรณกาสุรดิ้อไปเล่นสกา มีไชยชนะแก่ท้าวทนนไชย
โกรพะยะราช แลไฟทूरย์อันยังเกิดในแดนเมืองพิรุณภูมิเป็นประณ
ชาติมี ๓ จำพวก จำพวกหนึ่งพิจารณาในผลนั้นเป็นเส้น สีขาวกับ
สีเหลืองเคียงกันผ่านอยู่กลางผลนั้นเป็นแสงอันท่อนุสังวาล จำพวกหนึ่ง
สีก็งเปลวไฟ จำพวกหนึ่งสีก็งตาแมว ๓ จำพวกนี้ชื่อประณชาติไฟทूरย์,
แลไฟทूरย์ทคัยชาตินั้น จำพวกหนึ่งพิจารณาในผลนั้น กั้แวงทาง
นกยูง จำพวกหนึ่งกั้แสงแมลงคาเรือง จำพวกหนึ่งกั้พรณคอกปรัก
๓ จำพวกเป็นทคัยชาติไฟทूरย์, แลไฟทूरย์ทคัยชาตินั้น จำพวกหนึ่ง
พิจารณาในผลนั้นมีสีก็งสีไชทองกวาวเขียวอ่อน จำพวกหนึ่งสีเขียว
เหลืองอ่อนกั้งเขียวปากปลาหลด จำพวกหนึ่งสีก็งใบไผ่อ่อน จำพวก
หนึ่งสีเขียวเจือแคงกั้งกายไผ่อ่อนอันเกิดได้เดือนหนึ่ง จำพวกหนึ่งสีก็ง
คอกกล้วยฝงขาน ๕ จำพวกนี้เป็นทคัยชาติ. แลไฟทूरย์อันเป็น

จัตุรชาตินั้น จำพวกหนึ่งพิจารณาอยู่ในผลนั้นมีสีทั้งขกแมลงทับ จำพวก
หนึ่งสีเหลืองสีเขียวเจือกนคังสีผลหมากรัง สองประการนี้ เป็น
จัตุรชาติไพฑูรย์.

อันว่าไพฑูรย์อันประกอบไปด้วยคุณมี ๓๐ ประการ ประการหนึ่ง
ผลนั้นกลมมีสีฐานคังกันทนนาน จำพวกหนึ่งสีหม่นระคนสีเหลืองคัง
พรวนไฟใหม่ แลมีแสงเป็นเส้นวิคามผล เมื่อกลอกคึกเดินไปมาถึง
ริมทั้งสองข้างถึงสองเส้นสามเส้นก็ จำพวกหนึ่งกลมคังผลมะพร้าว
ผ่ากลางคัระสูง เมื่อกลอกคึกมีแสงแล่นไปมาอยู่ในผลนั้นคึก ผู้ใด
ถือจะเป็นเส้นที่ จะจำเวญความสุข จำพวกหนึ่งมีแสงขาววิผ่าน
คัระ จำพวกหนึ่งมีแสงเป็นเส้นกลอกผลคึกแสงกลับไปมาถึงริม แล
ริมนี้มีน้ำแดงด้วย ผู้ใดถือจะมีไชยชนะแก่ข้าศึกศัตรูทำร้ายมิได้
ไฟมีไหม้เรือน ข้าหนีมิได้ จำพวกหนึ่งแสงเหลืองแลเขียวแกมแดง
แลผลวิคังเข้าเปลือก จำพวกหนึ่งแสงเหลืองแกมเขียว ผู้ใดถือชอบ
มิได้ขวกพิษมีตะบะเคชะเป็นอันมาก ทำไร่นาสรางสวนจะเกิดผลมาก
จำพวกหนึ่งแสงขาวหม่น ใครถือค้าขายมีสิ่งสินมาก จำพวกหนึ่ง
แสงแดงแกมขาวคังสีเปลือกสะเหม้ค้ออน ใครถือคุณไสย์ทั้งหลายจะ
ทำมิได้เลย.

อันว่าไพฑูรย์มีสีหลายพรรณสลบกันไค้ถึง ๓๐ สี ถ้าผลหนัก
๑๒ กถำวิคัง ๖๐ องคูลิ เป็นค่าทอง ๓๓๓ โกฎิหนักทอง แลพิคัก
ค่าไพฑูรย์อันเป็น ปฐุมะ, ทุกิยะ, คคิยะ, จักตะ, ซาคิ คังกล่าว

มานี้ ผู้มีปรีชาฟังพิศกค่าคงขยับมราชอันเป็น ปฐุมะ, ทุกิยะ, ตคิยะ, จักณะ, ซาคินันเถก.

ไพฑูรย์จำพวกหนึ่งลายตั้งจักรแลมีน้ำเป็นแฉว แฉว, ขาว, เหลือง, เขียว, ดำ, หงสียบาท เข้างคคมจักรแลวงคคมจักรนั้น เป็นเกลียวคงตั้งเกลียวลวดทองแสงตั้งหึ่งห้อย มีอันทอนผ่านจักร เมื่อส่องคด้วยแคค เป็นควงแล่นออกได้ ๓๒ ควง และควงนั้นเป็นสีเข้ญจรงค์แสงกล้าตั้งควนเมื่อเที่ยง ไพฑูรย์จำพวกนี้มีราคาซื้อขายโกฏ, พันโกฏ, ล้านโกฏ, ก็คือจะพิศกค่าเป็นอันซาคมิได้ ผู้ใดถือ สมบัติจะมาสู้ด้วยอานภาพแก้ว จะมีศรัศวสคียงนิกแล.

ไพฑูรย์จำพวกหนึ่งผลลายตั้งตานกแซกเท้ากคิ ตั้งตานกพิราบกคิ ตั้งตาตักกะแตนกคิ มีอันทอนผ่านกลาง เมื่อพิศคอินทอนเวียนตามแฉวน้ำในผลตั้งหึ่งห้อย เมื่อส่องคด้วยแคคแสงทอทาคตั้งแสงควนเมื่อเที่ยง ถ้าผลหนักไฟ ๑ ค่าซังทอง ๑ หนัก ๒ ไฟ ค่าหมันทอง ๑ หนัก ๓ ไฟ ค่าแสนทอง ๑ ถ้าหนัก ๔, ๘, ๘, ๑๐ ไฟ ค่าโกฏทอง ๑ ขึ้นค่าตามหนักนั้นเถก.

ไพฑูรย์จำพวกหนึ่งผลลายเป็นสีเจือกันตั้งเข้ญจรงค์ แลผลลายตั้งละลอกสมุทหาอินทอนมิได้ มีแต่เมาลคิงหมอกอยู่กลางผลนั้น ถ้าผลหนักไฟ ๑ ค่าทองร้อยหนัก ถ้าผลหนัก ๒ ไฟ ค่าทองสองร้อยหนัก ถ้าผลหนัก ๓, ๔, ๑๐ ไฟ ค่าซังทอง ๑.

ไพฑูรย์จำพวกหนึ่งผลขาวบริสุทธิ์ตั้งละลอกน้ำหาอินทอนมิได้ แลเป็นละลอกเข้ญจคคิ แฉงคคิ คากคิ เหลืองคคิ หาเมาลมิได้ ถ้าผลหนักไฟ ๑ ค่าบาททอง ๑ ให้ขึ้นค่าไฟละบาททอง ถ้ามีละลอก

แล้เมอถักว้ย แถ่หาอินทนูมิไต้ ถ้าผลนั้หนักไฟ ๓ ค่าค้ำล้งทองหนึ่
ให้ซึ้นค่าไฟละค้ำล้งทอง.

ไฟทुरुยจำพวกหนึ่ พิจารณาถุในผลนั้มีรัศมีเป้นสาย ชาว,
แกง, เขียว, เหลือง, ค้ำ, กัถิ เป้นแต่ ๒, ๓, ๔ สายกัถิ ทาละลอก
มิไต้ หาเมอถักมิไต้ หาอินทนูมิไต้ ไฟทुरुยจำพวกนั้จะประมาณค่า
มิไต้เลย.

อันว่าไฟทुरुยมีผลอันบริสุทถิสนั้โทษกัถิ แล้ผลอันมิโทษแล้
ช่างเจียรในกระทำให้สนั้โทษถ้องถักขณะอนถิ จะมีค่าแล้มีคณเป้น
อันมาก แล้ผลอยอันประกอบไปถ้วยโทษช่างเจียรในกระทำมีสนั้โทษ
คิอ สั้ผลนั้ตายกลางยอก ผู้ใดถ้อจะตายจากพันองถุกเมียบข้าคนใน
เรือนจะตาย ผู้ใดถ้ออันครัษะว้ามกลางกัถิ อนึ่ผลขางกัถิ จะเช้ญใจ
ทุกเมือ ผู้ใดถ้อผลอยโทษอันครัษะถลอกถักถักนั้ทนานจะถ้องเควรองฮาวูช
ถ่าไปค้ำจะเสียบของ ผู้ใดถ้อผลอยโทษอันมีน้ำซุ่นม้วจะผลิพันอง ผู้ใด
ถ้อผลอยโทษอันเป้นรเงาะมีสังสินไว้มีคง ผู้ใดถ้อผลอยโทษอันมิ
แล้รุงเข้าไปในผลนั้ ผู้ถ้อจะเป้นโทษรอนใจนั้ ผู้ใดถ้อผลอยโทษ
มีค้ำคักขักกา ผู้ถ้อจะเป้นโจร.

อันว่าไฟทुरुยจำพวกอันประกอบไปถ้วยคุณ มีรูปคักใช้ผ่ากลางกัถิ
คักมะนาวผ่ากลางกัถิ คักเมถักละหุงกัถิ แล้มีผลบริสุทถิเว้นจากโทษ
๘ จำพวกคักกล่าวมานั้ ถ่าผู้ใดไต้ไฟทुरुยอันประกอบถ้วยคุณอยู่ณเมือ
ใด ผลจะตกในเมืองนั้เกือ่นละ ๓ ครั้ง กล่าวถักขณะไฟทुरुยสนั้เท่านั้น.

อันว่ามุกมีที่กำเนิด ๓๕ แห่ง เกิดในศิระยะปลาทั้งปวง ผลเท่า
 เมล็ดมะกล่ำไฟ สีขาวแกมแดงทั้งคอกแคฝอย ผู้ใดถือเขาคำน้ำ
 มิยมเลย, เกิดในหอยโข่งใหญ่ผลกลมทั้งใช้จึงรกสัพพรรณชาวกิ่งสีสังข์
 ผู้ใดถือจะจำเรณูสุขจะมีสมบัติ, เกิดในศิระยะสมัน รัศมีกล่ำกึ่งพระอาทิตย์
 และสีกึ่งตานกเค้า, อันว่ามุกจำพวกหนึ่งย่อมยังเกิดในงาช้างหาวรัศมี
 มีไค มีพรรณแดงรูปใหญ่เท่าใช้ไก่ ถือรบศึกชนะ ช้างไล่มีไคเลย
 ช้างกล้วนัก, เกิดในคอผู้หญิง หนึ่งเกิดในคอผู้ชาย หนึ่งเกิดใน
 คอคนกระทุง ๓ จำพวกนี้เกิดแต่ในฤดูคายุค ทวาปรยุค จะไคเกิดใน
 กลีบคอกทุกวันนี้ห้ามไค จึงมีไคกล่าวคุณไว้ในตำรา.

หนึ่งเกิดในต้นอ้อย, เข่า, ไม้ไผ่ ผู้ใดถือเป็นเสน่ห์ หนึ่งเกิด
 ในหัวมู้อานภาพมาก ผู้ใดถือรบศึกซำศึกเห็นตั้งจะชบกล้วนนี้ไปเอง
 หนึ่งเกิดในเขี้ยวหมูผลเท่าผลเล็บเหยี่ยวลายน้อยหนึ่ง สีเหลืองกึ่งสี
 เล็บเหยี่ยว ผู้ใดถือจะประสิทธิ์ทุกประการ หนึ่งเกิดในหอยทะเล
 แสงขาวกึ่งเงิน จำพวกมุกเกิดในหอยทะเล ๕ แห่ง แห่งหนึ่งเกิดใน
 ทะเลปาละญายีเทศ แห่งหนึ่งเกิดในหอยทะเลปาตีไลยะเทศ แห่งหนึ่ง
 เกิดในหอยทะเลตะนาวศรี แห่งหนึ่งเกิดในหอยทะเลสิงหล รัศมีงาม
 สีหม่นกึ่งเมล็ดพรรณผักกาด และมุกอันเกิดในทะเลสิงหลนั้น สีขาว
 ขริบสุกคอกกึ่งขี้ครำมีลายเลื่อม และมุกอันเกิดในหอยทะเลตะนาวศรี
 น้ำแดงผลใหญ่ แลมุกจำพวกหนึ่งเกิดในเมฆ มีรัศมีกึ่งพระอาทิตย์

ถ้าจะแลกแสงทองคำ มุกจำพวกนี้พทยาธรแลฤกษ์ทั้งหลายจึงจะถือได้
มนุษย์บ่ก่อนจะถือได้เลย.

อันว่ามุกจะให้จำเริญคุณแก่ผู้ถือมี ๖ จำพวก จำพวกหนึ่งเหลือง
อ่อนคังรัศมีพระจันทร์ จำพวกหนึ่งถือเย็นแก่มือ จำพวกหนึ่งเขาแก่มือ
จำพวกหนึ่งถือเย็นแก่ตา จำพวกหนึ่งมีรูปคังคินก จำพวกหนึ่งกลมขาว
บริสุทธิ์.

อันว่ามุกมีโทษ ๓๐ ประการ ประการหนึ่งคังหนามติดอยู่ในผล ๑
เมื่อกทวายติดอยู่ในผล ๑ สองประการนี้ ผู้ใดถือจะช่วยใช้จะเป็นผี, ผู้ใด
ถือมุกอันคินค้ำเข้าติดอยู่ในผลก็คิ คินคางเข้าอยู่ในผลก็คิ ผู้ถือสมบัตติ
จะฉิบหาย, ผู้ใดถือมุกโทษอันมีผลเขี้ยวก็คิ เป็นฝาแฝดก็คิ ผู้ถือจะ
เซื่องใจไร้ยาก, ผู้ใดถือมุกโทษอันเป็นลายกลีบ ผู้ถือจะเป็นหูหนวก, ผู้ใด
ถือมุกโทษอันหัวคว่ำมีสติงน้ำไหลไปมา ผู้ถือจะต้องเคืองศรีศตราวุธ.

ผู้ใดถือมุกอันประกอยด้วยคุณ ๖ จำพวก แลเว้นจากโทษ
๓๐ ประการ ผู้ถือจะมีไพร่ฟ้าข้าไทยช้างม้าศฤงคารบริวารเป็นอันมาก
จะอยู่สุขสำราญด้วยอาณาภาพมุกอันมีคุณพิเศษคังกล่าวมานี้.

องคตฤกษ์จะกล่าวไว้มุก ถ้า ๓๕๐ ลูก แลหนักบาทหนึ่งค้ำ ๗,๐๐๐
มุก ๒๕๐ ลูกหนักบาทหนึ่งค้ำ ๗,๕๐๐ มุก ๒๕๐ ลูกหนักบาทหนึ่งค้ำ ๓๓,๕๐๐
มุก ๒๓๓ ลูกหนักบาทหนึ่งค้ำ ๓๕,๐๐๐ มุก ๓๕๗ ลูกหนักบาทหนึ่ง
ค้ำ ๓๗,๐๐๐ มุก ๓๕๐ ลูกหนักบาทหนึ่งค้ำ ๒๕,๐๐๐ มุก ๓๕๐ ลูก

หมายเหตุ: มุกมีโทษ ๓๐ ประการ ?

หนักบาทหนึ่งค่า ๕๐,๐๐๐ มุก ๗๐ ลูกหนักบาทหนึ่งค่า ๗๐,๐๐๐ มุก ๗๐ ลูก
 หนักบาทหนึ่งค่า ๓๐๐,๐๐๐ มุก ๕ ลูกหนักบาทหนึ่งค่า ๒๐๐,๐๐๐
 มุก ๓๕ ลูกหนักบาทหนึ่งค่า ๓๐๐,๐๐๐ มุก ๒๖ ลูกหนักบาทหนึ่งค่า ๕๐๐,๐๐๐
 มุก ๒๓ ลูกหนักบาทหนึ่งค่า ๕,๕๐๐,๐๐๐ หนักเงิน.

อนึ่ง ค่ำมุกอันอกมแลเว้นจากโทษทั้งกล่าวมานั้น ให้ซึ่งคุณหนัก
 กตำหนักค่าสี่สิ่งทอง หนักสองกตำค่าสองสี่สิ่งทอง สามกตำสามสี่
 ทอง ขึ้นค่าไปโดยอันหนักนั้นแล.

อันว่านิลอันยังเกิดในแดนลังกา เป็นชาตินิล ๓ จำพวก จำพวก
 หนึ่งสีเขยวมน้ำแดงเจือกัน ชื่อชกตยชาติ นิลจำพวกหนึ่งเขยวมน้ำขาว
 เจือกัน ชื่อพราหมณชาติ นิลจำพวกหนึ่งเขยวมน้ำดำเจือกัน ชื่อสุทธะชาติ
 แลนิลอันมีคุณพิเศษ ๓๓ จำพวก จำพวกหนึ่งคังน้ำคราม ชื่อปรีวารนิล
 จำพวกหนึ่งคังสีคอกอัญชัน ชื่อนิลอัญชัน จำพวกหนึ่งสองคุก้วยแตก
 มีสีเป็นสายขาวเลื่อมในผลนั้น ชื่ออินทนิล จำพวกหนึ่งเนื้อเขยวสีพราย
 เหลืองคังขกแมลงทข ชื่อสระกาลังคินิล จำพวกหนึ่งคังสีดาว ชื่อว่า
 ราชนิล จำพวกหนึ่งคังคอกขั้วครึ่ง ชื่อนิลขล อนึ่งคังแหวหางนกยูง
 ชื่อมหาราชนิล หนึ่งเนื้อเขยวเจือสีขาว ชื่อนิลคณธิ จำพวกหนึ่งคังคอก
 ส้าขาว ชื่อนิลมาศคณธิ จำพวกหนึ่งคังขนคอกนกกกระเหว่า ชื่อพทนิล
 จำพวกหนึ่งเอาสีลขกแลครุศมีจับสีล แลจำพวกนิลมีลักษณะคังกล่าว
 มานี้ เป็นนิลอันมีคุณพิเศษ.

อนึ่ง นิลอันประกอบด้วยโทษมี ๘ ประการ คือ นิลโพรค ผลนั้น
 ชาวหม่น ๑ มีอันธการเขียนตะโหนดเป็นสีขาว, คำ, ประการ ๑ ผลแตก
 สลาย ๑ ลมเข้าอยู่ใน ๑ คีร์ยะชาว ๑ น้ำเหลืองคั่งน้ำขม ๑ น้ำเหลือง
 คั่งน้ำสนิมขี้เหล็ก ๑ กินเข้าอยู่ในผลนั้น ๑ ผู้ใดถือนิลโทษชื่อนิลโพรค
 อันชาวหม่นก็ ลมเข้าอยู่ในก็ ผู้ถือสิ่งสนิมคอง ผู้ใดถือนิลอันธการ
 ชาว, คำ, ผู้ถือจะใช้เจ็บหาความสุขมิได้ ผู้ใดถือนิลโทษอันเหลืองจะ
 ต้องเขี้ยววา ผู้ใดถือนิลโทษอันกินเข้าอยู่ในก็ อันน้ำสนิมเหล็กก็
 จะเป็นโรคลมกษัยคาน กล่าวนิลโทษสั้นเท่านั้น.

ผู้ใดถือนิลอันประกอบด้วยคุณ ๑๑ ประการแลเว้นจากโทษ ๘ ประการ
 ผู้ถือจะอยู่เป็นสุขจะมีทรัพย์สมบัติเป็นอันมาก.

องคตฤาษীগ้าวก้าเนคมรกฏ, นาคสวาท, ครุทธิการว่า แต่ก่อน
 ยังมีพระยานาคตัวหนึ่ง ชื่อพาสุกินนาคราช พระยาครุพาเอาไปกิน
 ณเมืองครุฑคาก เมื่อพาสุกินนาคราชจะตาย จึงกายโลहितออกเป็น
 ประถมเกิดเป็นนาคสวาท คายโลहितออกภายหลังเกิดเป็นมรกฏ น้ำลาย
 พระยานาคอันตกลงเป็นครุทธิการ.

อันว่านาคสวาทมี ๕ ประการ ประการหนึ่งสีผลคั่งเทคตย์เท่า
 ประการหนึ่งสีผลเขียวเหลืองคั่งงูเขียวปากปลาหลด ประการหนึ่งสีผล
 เขียวคั่งผิวไม้ ไม้เกิดไคหนึ่ง, สอง, เคือน อนึ่งเขียวเจือคำ ๕ ประการ
 คั่งกล่าวมานี้ ชื่อนาคสวาท มีคุณอันวิเศษนัก ถ้าเป็นอันมีพิษมีก็
 ทรายแมลงบองแลงอันมีพิษมีสารพคพิษมีชอตอกเขาก็ ให้อา

นาคสวาทกลั้นใจชুবลงในน้ำเขาน้ำนั้นมาทามากินหายปวกพิมม์ทั้งปวง
ถ้าถอรบศึกจะมีไชยชนะแก่ข้าศึกด้วยอำนาจนาคสวาท อันมีคุณวิเศษ.

ท่านให้ลองดูเมื่อเดือน ๓, ๔ ให้ทำขัณฑ์พลีเครื่องกระยาบวงสรวง
นาคสวาทตั้งไว้ในที่อันสมควร ถ้าเห็นคล้ายคล้ายกับขัณฑ์ในขัณฑ์พลีนั้น
จึงจะเป็นนาคสวาทแท้.

อันว่าครุฑอักษรณ์อันมีคุณวิเศษ ๓ ประการ ประการหนึ่งสี่ผลเขี้ยว
ทั้งสี่นิมทองเหลืองอันตกอยู่ในดิน ประการหนึ่งสี่ผลทั้งสี่วิคอันต้อง
เปลวเพลิงสี่เขี้ยวหม่น ประการหนึ่งสี่ผลเขี้ยวเสวรัทั้งทองเหลืองมิได้
ชำระ แลครุฑอักษรณ์ ๓ จำพวกอันประกอบด้วยคุณวิเศษนี้ ผู้ใดถอรบ
มีไชยชนะแก่ศัตรู จะเป็นทรกแก่คนทั้งปวงจะจำเวญุขศกั.

อันว่ามรกฏอันประกอบด้วยคุณมี ๕ จำพวก จำพวกหนึ่งสี่ผลเขี้ยว
ทั้งใบแก้ว จำพวกหนึ่งสี่ผลเขี้ยวเหลืองทั้งขนคอกนกแขกเต้า จำพวก
หนึ่งสี่ผลเขี้ยวพรายทั้งขกแมลงทับ จำพวกหนึ่งเฮาส้าลขคคัสยสี่ผลเขี้ยว
ไปสิ้น มรกฏ ๕ จำพวกเป็นอย่างนี้.

มรกฏอันประกอบด้วยคุณเป็นอย่างกลางมี ๘ ประการ ประการ
หนึ่งสี่ผลเขี้ยวใสทั้งสี่ขนคอกนกระเหว่า ประการหนึ่งสี่ผลทั้งคานก
แขกเต้า ประการหนึ่งสี่ผลเขี้ยวเหลืองทั้งใบจิก ประการหนึ่งสี่ผลเขี้ยว
พรายทั้งแมลงค่อมทอง ประการหนึ่งสี่ผลเขี้ยวทั้งขทอง ประการหนึ่งสี่ผลเขี้ยว
ทั้งใบเข้า ประการหนึ่งสี่ผลทั้งใบโลก ประการหนึ่งสี่ผลทั้งใบแค ประการหนึ่ง
สี่ผลเขี้ยวแก่ทั้งงูเขี้ยวสังวาลพระอินทร์ มรกฏอย่างนี้ ๕ กลาง ๘

๓๓ ประการมีรูปอย่างแลกลมเว้นจากโทษ & จำพวก ผู้ใดถืออุชขมียวก
พิษม์ งามขึ้นเรือน จะจำเวณสุขทุกประการ.

มรกฏอันประกอยไปก้วยโทษ & จำพวก จำพวกหนึ่งสี่ผลทั้งสี่
เข้าสักขยักขแกงพัก จำพวกหนึ่งกินเข้าอยู่ในผล จำพวกหนึ่งสี่ระวาม
จำพวกหนึ่งเขี้ยวรูปแองทรายนอน และพลอยโทษ & ประการคังกล่าว
มานี้ ช่างเจียรในกระทำไห้วิสุทธักจะสิ้นโทษ แม้นกระทำมีสิ้นโทษ
ผู้ใดถือจะเกิดอันตรายต่าง ๆ พรรณามรกฏสิ้นเท่านั้น.

อันว่าเพทายอันยังเกิดในแดนเมืองสังคราซมี ๓๓ จำพวกนั้น จำพวก
หนึ่งน้ำในผลนั้นพิจารณาเป็นสี่เหลืองคังน้ำขมน ชื่อรักกะเพทาย
จำพวกหนึ่งน้ำในผลนั้นสีขาวใส ชื่อมุกติเพทาย จำพวกหนึ่งน้ำใน
ผลนั้นสีคังน้ำฝาง ชื่อครังคราทิเพทาย จำพวกหนึ่งสีแดงคังน้ำครัง
น้ำในผลสีคังคอกสำหาวอยู่ก้วย ชื่อสุรคนอเพทาย จำพวกหนึ่งกลม
น้ำในผลนั้นสีเหลืองคังคอกคูนอยู่ก้วย ชื่อโคเสยพลกเพทาย จำพวก
หนึ่งน้ำในผลนั้นมีสหลายพรรณเจอกันอยู่ ชื่อชไมยเพทาย จำพวกหนึ่ง
น้ำขาวคังน้ำคางไหลไปมาอยู่ในผลนั้น ชื่อทันทรเพทาย จำพวกหนึ่ง
คังน้ำคอกอยู่ในคอกขอนในผลนั้น ชื่อระวางคเพทาย จำพวกหนึ่งสีแดง
แลน้ำในผลนั้นแดงคังขั้ทมราช ชื่อโควินทเพทาย จำพวกหนึ่งน้ำแดง
แลขาวปนกัน ชื่อกตเพทาย จำพวกหนึ่งน้ำแดงแลค้ำปนกัน จำพวก
หนึ่งแดงแลเหลืองปนกัน เพทายคังกล่าวมานี้ ถ้าค้ำและสีคัล้าย
เหมือนขั้ทมราช จะใคร่รู้ไห้เอาเพทายก้วยขั้ทมราชมาสีกันคู้ ถ้ามีรอย

ช่อเพทาย ถ้าहारอมมิได้ เป็นขัณฑมราช นัยหนึ่งให้ฝนด้วยหินจากเพชรคู
 ถ้ามีรอย ช่อเพทาย นัยหนึ่งให้ทาศุนไว้ ๓ วันจึงเอาน้ำมะพร้าวมาลิก
 ต่างปูนออกคูผิว ถ้าผิวเพชรพลอยนั้น ช่อเพทาย ถ้าผิวเป็นปรกติอยู่
 ขอบขัณฑมราช กล่าวเพทายสิ้นเท่านั้น. (จบ)

สันสกฤต

มุกตา มาลิกย์ โฆรย์ โคเมตา วัชรวัทรเม
 ขัณฑมาไล มรกต นิลส์เจตี ยถากรมน ๑

ไทย

๑	เพชรที่	(เพชรที่ ๑)
๒	มณีแดง	(ทับทิม)
๓	เขียวใสแสง	มรกต
๔	เหลืองใสสด	บุษราคัม
๕	แดงแก่ดำ	โกเมนเอก
๖	ครีหมอกเมฆ	นิลกาฬ
๗	มุกดาหาร	หมอกมัว
๘	แดงสลัว	เพทาย
๙	สังวาลสาย	ไพฑูรย์

